

Ryszard Kołomański

Olesno-Walce, st. 4, gm. Ioco, woj.
częstochockie, AZP 85-41/15

Informator Archeologiczny : badania 31, 206-207

1997

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

no tak, że osiągnięto długość 15 m. W trakcie prowadzonych prac natrafiano na częściowo nadpalone i zwęglone belki, z których pobrano próbki na dendrochronologię.

Materiał i dokumentacja znajdują się w IAI PAN w Poznaniu, kopia w PSOZ w Lesznie.

NOWY DWOREK, st. 7, gm. Świebodzin, woj. zielonogórskie, AZP 53-14/7

- ślady osadnictwa z paleolitu schyłkowego
- ślady osadnictwa z mezolitu
- ślady osadnictwa z neolitu
- osada kultury luboszyckiej z okresu wpływów rzymskich
- osada wczesnośredniowieczna

Badania wykopaliskowe, przeprowadzone przez mgr Ewę Przechrtę (Muzeum Archeologiczne Środkowego Nadodrza w Świdnicy k. Zielonej Góry). Finansowane przez PSOZ. Jedenasty sezon badań. Przebadano powierzchnię 213,5 m².

Kontynuowano prace prowadzone w latach 60. i 70. przez mgr. E. Dąbrowskiego (10 sezonów). W sezonie bieżącym prace koncentrowały się w północnej części stanowiska.

Badania miały na celu rozpoznanie osadnictwa z epoki kamienia w szczególności schyłkowopaleolitycznego, którego ślady w postaci niezaburzonych warstw miały się zachować w północnej części stanowiska (wg mgr. E. Dąbrowskiego). Odkryto 25 obiektów, w tym 3 bez zawartości kulturowej. Z 23 obiektów 20 datowano na okres wczesnego średniowiecza, zaś 3 na okres wpływów rzymskich. Większość obiektów wczesnośredniowiecznych to jamy nieregularnie owalne lub zbliżone do kolistych, o średnicy od 1 do około 2,5 m, i nieckowatych przekrojach. Na szczególną uwagę zasługują tu 4 obiekty: nr 1 i 4 z wykopu I/97 oraz nr 8 i 10 z wykopu II/97. Pierwszy z nich, kształtem zbliżony do prostokątnego, o wymiarach 4 x 1,5 m, mógł pełnić rolę obiektu mieszkalnego. Smoliste wypełnisko tworzyło dość płaskie dno z wanienkowatym zagłębieniem w części zachodniej jamy. Obiekt nr 4 to palenisko o konstrukcji kamiennej, z zachowanymi na obrzeżach negatywami po kołkach, być może podporach zadaszenia. Obiekty nr 8 i 10, w przybliżeniu owalne, miały językowane, wyodrębnione części, które w przekroju były znacznie płytsze od pozostałych. Były to zapewne partie wejściowe obiektów. Zauważono też ślady wzmocnień konstrukcji w postaci śladów po ukośnie wbitych kołkach. W obiekcie nr 8, w miejscu przejścia partii płytszej w nieckowatą, odsłonięto głęboką jamkę wkopaną w calec, która zawierała kompletny szkielet małego zwierzęcia w silnie skręconej, nienaturalnej pozycji, na grzbiecie. Na podstawie licznych obiektów ceramicznych datować można wstępnie na fazę B.

Obiekty datowane na okres wpływów rzymskich powiązano z kulturą luboszycką. Dwa z nich: nr 12 z wykopu I/97 i 9 z wykopu II/97, to zapewne obiekty o charakterze mieszkalnym. Miały one kształt prostokątny lub zbliżony do niego. Obiekt nr 9, odkryty w całości, miał wymiary 5 x 4 m, proste dno i łagodnie ścięte ścianki boczne. Obiekt nr 12, odsłonięty fragmentarycznie (narożnik) miał przekrój wanienkowaty, z negatywami po ukośnie wbitych kołkach w narożach. Materiał kamienny pozyskany z obu wkopów pochodził ze złoża wtórnego. Wystąpił on w postaci naturalnych konkrecji i fragmentów oraz silnie zniszczonych artefaktów (fragmenty półsurowca i odpadki). Jedynie w okolicy obiektu nr 7 i w jego wypełnisku znaleziono rdzenie oraz narzędzia, w tym schyłkowoneolityczny grocik sercowaty. Wydaje się, że jedynie spenetrowanie okolicy obiektu nr 7 da szansę odkrycia nienaruszonych warstw z epoki kamienia.

Badania będą kontynuowane.

OLESNO-WALCE, st. 4, gm. loco, woj. częstochowskie, AZP 85-41/15

- cmentarzysko kultury łużyckiej (okres halsztacki)
- osada wczesnośredniowieczna i średniowieczna

Wyprzedzające badania wykopaliskowe, przeprowadzone na przełomie lipca i sierpnia przez mgr. Ryszarda Kołomańskiego (Pracownia Archeologiczno-Konserwatorska w Jeleniej Górze) na zlecenie Urzędu Gminy w Oleśnie. Przebadano powierzchnię 615 m².

Badania archeologiczne prowadzono w strefie planowanej czaszy zbiornika retencyjnego na 83 km biegu rzeki Stobrawy, na stanowisku 4 w Oleśnie-Walcach. Jest to wielokulturowe stanowisko, w obrębie którego występuje cmentarzysko kultury łużyckiej z okresu halsztackiego oraz osada z okresu wczesnego średniowiecza i średniowiecza.

Stanowisko zlokalizowane jest na lewym brzegu rzeki Stobrawy na terasie nadzalewowej wypiętrzonych nad dnem doliny na wysokość około 5 m. Jest to wyniesienie aluwialne, na którym pod wpływem procesów eolicznych uformowane zostało wyniesienie wydymowe w kształcie parabolicznym z niewielką, w centralnym miejscu zlokalizowaną niecką opadającą ku wschodowi. Stanowisko posiada ekspozycję okrężną. Zajmuje część parabolicznie układającego się grzbietu i łagodnych wewnętrznych stoków wydłużonego wyniesienia. Stanowisko to swoim zasięgiem obejmuje kilka hektarów, jest płaskie. Obecnie zagrożone jest przez budowę czaszy zbiornika retencyjnego. W tym rejonie rzeka Stobrawa płynie głęboką, szeroką tworzącą rozlewisko doliną.

W latach 1976-1996 na terenie tego stanowiska prowadzone były przez Wojciecha Łonaka badania wykopaliskowe. Założono wówczas dziewięć wykopów. Badaniami objęto centralną część stanowiska – tę, na której zlokalizowane jest cmentarzysko.

Wykop 10/97 założono w południowo-wschodniej części stanowiska na łagodnym długim stoku na wysokiej terasie rzeki Stobrawy, tak aby rozpoznać strefę bezpośrednio przylegającą do rzeki. W trakcie badań prace prowadzono wzdłuż wschodniej krawędzi wysokiej terasy. Wykop 10/97 obejmował ponad 6 arów. Wyeksplorowano i zinwentaryzowano 58 obiektów, w tym: 1 półziemiankę z paleniskiem o charakterze mieszkalnym - obiekt 2; 2 półziemianki o charakterze gospodarczym - obiekty 1 i 3, (nie można wykluczyć, iż obiekt 1 posiadał również palenisko); 14 słupów; 1 palenisko wolnostojące oraz 33 małe słupki, paliki, kołeczki występujące w obrębie obiektów.

Półziemiankę z paleniskiem o charakterze mieszkalnym (obiekt 2) należy wiązać z wczesnymi fazami średniowiecza, a więc i osadą datowaną od przełomu VII/VIII do drugiej połowy IX wieku.

Obiekty 1 i 3 - półziemianki o charakterze gospodarczym należy wiązać z osadnictwem datowanym na okres od połowy XIII do XIV wieku, za takim datowaniem przemawia pozyskany z tych obiektów materiał ceramiczny.

Najliczniejszą grupę wśród obiektów stanowią słupy. Wiele z nich przed wkopaniem było zaciosanych, a niektóre (obiekty 20, 21, 23) dodatkowo były obstawione kamieniami. Pozostałe słupy nie były zaciosane. Po słupach zachowały się jedynie negatywy. Średnica ich jest zróżnicowana. Generalizując, można przyjąć, iż mamy do czynienia z dwoma rodzajami słupów: duże o średnicy 0,2 - 0,4 m (obiekty 4, 7, 8, 10, 19-23) i małe (paliki-kołki) o średnicy 0,1 - 0,12 m (obiekty 12, 14) oraz wszystkie słupki wewnątrz obiektów. Słupy z obiektów 11 i 13, są kwadratowe i mają średnicę 0,12 i 0,3 m. Słupy o dużej średnicy związane są z byłymi konstrukcjami nośnymi, natomiast o malej (słupy, paliki, kołki), są pozostałością po konstrukcji plecionkowej i wystąpiły zazwyczaj wewnątrz obiektów.

Obiekty 4, 7, 8, 10 - 14 to słupy związane z bliżej nieokreślonym obiektem gospodarczym. Dwa z nich o dużej średnicy (obiekty 4 i 10) to słupy konstrukcyjne, natomiast mniejsze słupy (obiekty 7 - 8, 11 - 14) służyły do podtrzymywania zadaszenia a zarazem pełniły funkcję przegrody wewnątrz obiektu. Ślad po podwójnym układzie słupów być może związany jest z naprawą bądź wymianą uszkodzonych lub zużytych (spróchniałych) słupów, podtrzymujących konstrukcję zadaszenia. Nie należy wykluczyć, iż układ tych słupów jest pozostałością po obiekcie gospodarczo-produkcyjnym.

Tegoroczne badania przyczyniły się do częściowego rozpoznania osady zlokalizowanej na lewo-brzeżnej terasie rzeki Stobrawy. Datowana jest ona od przełomu VII/VIII do IX wieku. Nakłada się na nią osada z potowy XIII i początków XIV wieku. Prace badawcze na tym stanowisku są kolejnym przyczynkiem do prac nad zachodzącymi przemianami osadniczymi w okresie wczesnego średniowiecza i średniowiecza na terenie ziemi oleśkiej. Ze względu na dużą wartość naukowo-poznawczą badanego stanowiska oraz na fakt, iż jest ono zagrożone całkowitym zniszczeniem podczas prac ziemnych związanych z budową zbiornika retencyjnego na rzece Stobrawie, archeologiczne prace badawcze winny być kontynuowane w kolejnych sezonach badawczych.

Wyniki badań zostaną opublikowane w: „Badaniach Archeologicznych na Górnym Śląsku i Ziemiach Pogranicznych w 1997 roku”, s. 129-138.